

LISTEK.

Aleksa Šantić: *Pesme*. Zagreb. Izdanje „Književnog Juga“. (1918). 172 str. Cena 6 K.

„Povodom pesnikove pedesetogodišnjice daje *Književni Jug* prvo izdanje Šantićeve poezije latinicom, da tako pomogne našem uzajamnom upoznavanju u načelu, a pesniške ličnosti Šantićeve posebno. Jer ono, što sad čini glavnu karakteristiku Šantićeva dela u srpskom, istaknuće se u hrvatskom delu književnosti možda još jače, jer se tu neće osečati u stvaranju one vidne osebnosti pesnikove evolucije koje su ga kod nas sve do 1900, pa čak delomično do 1905 obeležavale kao nastavljača tradicija Branka i Zmaja i epigona Vojislava Ilića.“ Tako piše V. Čorović v uvodu te jubilejne zbirke.

To epigonstvo je v resnici glavna črta Šantićeve poezije. Ne kaže se samo v izredni kulturi verza, ampak tudi v stereotipnem ponavljanju učinkovitih poetičnih elementov, ki so posneti iz literarne tradicije, v tehnični zgradbi njegovih pesmi, ki je včasih rutinirano mehanična, še bolj pa v oni nostalgичni retrospektivi, ki je tako značilna za zadnja desetletja 19. stoletja v naši poeziji in ki pri Šantiću — vkljub njegovim življenjskim izkušnjam, o katerih govori Čorović — ni vedno pristna, ampak večkrat samo po znanih literarnih vzorcih mehanično kopirana. V Šantićevem besednem zakladu se nahaja nebroj elementov, ki so že po svoji literarni tradiciji emocionalno akcentuirani (križanteme, arkade, altana, fontana, labud, slavulj i. t. d.), ki so stalni aparat neke pompozne, brokatne lirike, ki pa danes baš vsled svojega muzealnega duha ne omogočijo pristne, naravne lirične emocije. Šantić čustva ne izčrpa in ne izrazi v sočnih, kondenziranih potezah, iz katerih bi žehlala njegova elementarna sila, ampak ga razdrobi v nebroj posameznosti, ki so večkrat samo zunanje akcidence in ne značilni, govoreči simboli. Njegove slike iz narave, ki jih ima zelo mnogo, vkljub svoji minucioznosti (ali baš vsled nje!) nimajo prave plastike (prim. „Jutro žetve“), njegovim liričnim slikam manjka vsled tega prava globina in intimnost. Ta lirična mikrofotografija ga zapelje tako daleč, da začne vrsto *tercin* (!) z verzi:

Ja sam naslonjen na prozoru bio
i gledô na drum pušeći cigaru.

Konča se ta vrsta *tercin* z verzom „Jedan crn leptir doleti i pade ...“ Kar je med cigaro in tem črnim metuljem, je logična konstrukcija, katere je v Šantićevi poeziji skoro več ko pristnega čustva. Kdor uživa vsak verz ali vsako štrofo posamez, bo s Šantićem bolj zadovoljen ko oni, ki išče v vsakem umetniškem delu poleg formalne drobnarije tudi velikih, enotnih potez.

Mnogo boljše so one Šantićeve pesmi, ki nimajo tradicionalnega literarnega kostuma, ampak v katerih se nahajajo domači mostarski ali sploh orientalski elementi. Te imajo mnogo več sveže plastike; na primer sledeči sonet:

Kapidžik otvori! Jer, moga mi dina,
izvaliću direk i baglame tvrde!
Pa neka se name svi alimi srde, —
jer za tobom, beli, umrijeh, Emína! ...

Il' si ljuta na me, što po heftu dana
u mehāni sjedim, niti drugo marim,
no razbijam derte s bekrijama starim,
uz udare sitne tankih terzijana?

A ko ne bi pio?! ... Ko se jednom svrne
u tvoj sokak, pa ti vidi oči crne,
taj se mahnit vraća domu i akrèbi!

I kadija, valah, bekrija bi bio —
da te jednom vidi, bukarom bi pio
in nikad se više avertio ne bi! ...

Za Šantićevo retrospektivno nostalgijo sta posebno značilna „Beg Rašidbeg“ in „Pretprazničko veče“. V formi teži Šantić za precejšno raznolikostjo, poskuša nove oblike soneta in piše tudi tercine, ki pa so včasih (n. pr. „Ej, konjicu ...“) daleč, daleč od pravih tercin. V celoti se na tej zbirki dobro pozna, da je Šantić pravi poet, ki mu je samo škodila mostarska literarna osamelost. Pravega poeta razodevajo v njem pesmi, ki se jim ne pozna literarna odvisnost in epigonstvo. Tako n. pr. „Srce“, „Otac“, „Pod jorgovanom“, ki je polna pristnega, gorkega čustva ali pa „Kiridžije“, ki ponekodi spominjajo na monumentalno epično kondenziranost Mickiewicza. J. A. G.

Srpske narodne pesme. Uredjuje dr. Laza Popović. Izdaje knjižara Z. i V. Vasića. (I. 1. Trebnik.) Zagreb, 1918. 115 str. Cena s pošto 4 K.

Na vsak način lepa ideja! Zbirka je, kolikor se more doslej videti, zasnovana zelo široko: koliko delov bo imela, tega založnik za sedaj še ni povedal. Samo to izvemo iz priloženega listka, da bo prvi del obsegal štiri knjige: „Trebnik“, „Venac junaka“, „Kolo Markovo“ in „Pesmo Kosova“. Zakaj se ta prvi del, o katerem poročam, imenuje baš „trebnik“ (= ritual, obrednik), ne morem prav razumeti. Uvod ne govori o tem in je sploh napisan tako, da bi lahko služil za uvod katerisibodi srbski knjigi. Tudi iz izbranih pesmi se ne vidi, kako je knjiga prišla do tega imena. Principi, po katerih je urednik pesmi izbiral, bodo jasni pač tedaj, ko bomo videli več knjig. Recimo torej za enkrat, da ta publikacija ni samo gola založniška špekulacija, in si oglejmo, kaj imamo pred seboj!

„Trebnik“ prinaša 15 pesmi raznega obsega, raznega metra in razne kakovosti; najbolj znana je pač ona o zidanju Skadra (XIII), če drugače ne, vsaj po Meštrovičevem relijefu. Čudno se mi zdi, da je urednik baš na prvo mesto postavil pesem, ki je s stalnim ponavljanjem tako razžvekana in razvlečena, da se človek le z muko prerije skozi njo. Na prvo mesto bi tak degeneriran primer pač ne sodil. Prenese ga še oni, ki tako reč poslušajo, težava pa je take pesmi brati, če človek ravno nima učenjaških očal na nosu. Pri tej pesmi kažejo relativno mladost formalni elementi, takoj pri sledeči (II, Ognjena Marija) pa jo razodevajo vsebinske sestavine. V „infern“ se naštevajo razni grešniki, med njimi tudi sledeča: